

ecura

Atferdsanalytisk arbeid:
I møte med TBO: barnevernet

Pål Skogstad

Ecura Veiledning og Habilitering

- Avdelingsleder (100%)
  - Fagleder (100%)
  - 3 fagkonsulenter (100%)
  - 15 veiledere (100%)
-
- Alle i avdelingen har minimum bachelorgrad
  - +/- 30 kontrakter til enhver tid
-
- Barnevern
  - Skole
  - Kommunale tjenester innen psykiatri/ utviklingshemming
  - Kurs
-
- Oppdrag via rammeavtaler/ direkte henvendelser

Ecura Veiledning og Habilitering

Bogstadveien 9

0365 Oslo

ecura

- Barneverntjenesten ser bredt på barnets situasjon når barnets vansker og omsorgssituasjon skal vurderes – **Risikofaktorer** for skjevutvikling er sentralt (eks. barnets helse), samt **beskyttelsesfaktorer** som antas å redusere de negative effekter av risikofaktorer.
- I barneverntjenestene står traumebevisst omsorg (TBO) sterkt og det er vanlig å beskrive en sammenheng mellom omsorgssvikt og traumer (utviklingstraumer). Det er imidlertid slik at også andre tilnærminger benyttes, eksempelvis systematiske foreldrestøtteprogram fra Bufetat som PMTO og MST.

Traumebevisst omsorg (TBO)

- Tilknytningsteori; Beskriver tilknytning som en tilbøyelighet til å knytte emosjonelle bånd til de individene som gir beskyttelse, psykisk ro og trøst (Brandtzæg, Smith, & Torsteinson, 2011).
- Sterk og god tilknytning mellom barn og omsorgsperson er viktig for at barnet skal ha god fysisk, psykisk og sosial utvikling (Kvello, 2015)
- Fire tilknytningsstiler (foreldrestiler) – Grad av type stil påvirker kvaliteten på tilknytningen:

Autoritativ: Høy grad av varme og høy grad av kontroll: Positiv effekt på barnets utvikling

Autoritær: Lav varme og høy grad av kontroll: Negativ effekt på barnets utvikling

Ettergivende: Lav kontroll og høy grad av varme: Negativ effekt på barnets utvikling

Neglisjerende: Lav kontroll og lav grad av varme: Negativ effekt på barnets utvikling

Sentralt nå:

John Gottman m.fl. fant at emosjonsveiledende foreldre hadde barn med bedre emosjonell kompetanse. Disse barna hadde mindre vansker og klarte seg bedre på skolen enn de andre barna i studien (Parental meta-emotion structure predicts family and child outcomes, 1995). Støttende reaksjon, sette ord på følelsen.

TBO: Utviklingstraumer

Tradisjonelt: Type 1-traumer og type 2-traumer. **Type 1** omfatter traumatiserende enkelthendelser, eksempelvis dødsfall eller ulykker. Mens **Type 2** er traumatiske hendelser som er gjentakende, eksempelvis seksuelle overgrep (Terr, 1991).

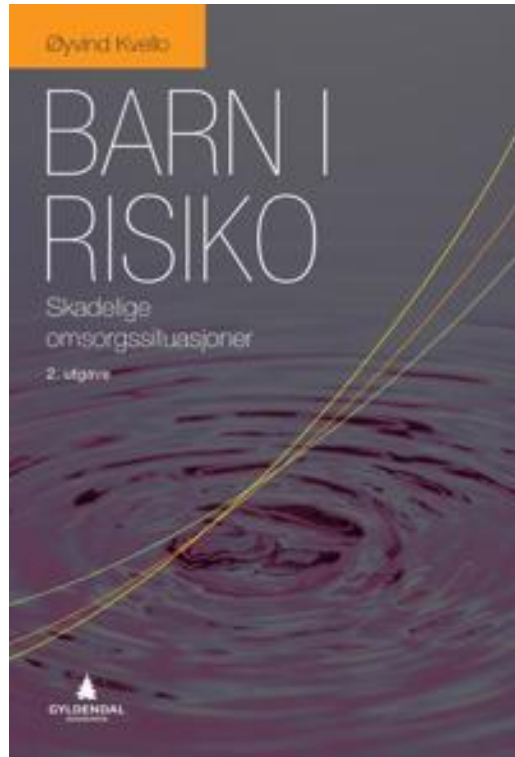
Disse traumbegrepene ikke er dekkende for de utviklingsmessige skadene som barn kan påføres av sine omsorgspersoner. Derfor er det behov for et begrep som utviklingstraumer (Jørgensen og Steinkopf, 2013).

Utviklingstraumer – nytt begrep som forener kunnskap fra traume- og utviklingspsykologien. Nordanger og Braarud (2017) definerer utviklingstraumer som «**et dobbelt belastningsforhold, hvor barnet utsettes for traumatiske belastninger i en sammenheng hvor omsorgen også svikter**». Altså innebærer utviklingstraumer at barnet utsettes for ekstraordinære psykiske påkjenninger, **samtidig som det ikke får den omsorgen det trenger**.

Omsorgssvikt er et fundament for utviklingstraumer, **da traumbelastninger ikke skaper utviklingstraumer med mindre den grunnleggende omsorgen også svikter**. Det ligger i betegnelsen at utviklingstraumer skjer i **utviklingssensitive** perioder i livet, og at traumene **skader barnets utvikling** (Nordanger & Braarud, 2017).

→ **Svikt i barnets fungering** (vår erfaring: ofte utagerende/voldelig atferd)

Omsorgssvikt og utviklingstraumer

Skadelig barneomsorg kan innebære mye og det finnes ingen universelle begreper som dekker alle de komplekse variasjonene av skadelig barneomsorg. Kvello (2015) benytter tre hovedgrupper av skadelig barneomsorg: omsorgssvikt, mishandling og seksuelle overgrep. Disse er ofte overlappende. **Alle former for skadelig barneomsorg øker risikoen for at barnet utsettes for et utviklingstraume, og spesielt risikofyllt er omsorgssvikt (Nordanger & Braarud, 2017). Omsorgssvikt omhandler en betydelig svikt i ivaretagelsen av barnets grunnleggende behov for beskyttelse, stimulering og oppfølging. Det innebærer primært fire momenter: at barnet får for lite omsorg, at det får for lite beskyttelse mot farer, under- eller feilernæring, eller for lite/ensidig/uegnet/skadelig stimulering.** Konsekvensene av omsorgssvikt er store og kan omfatte både kognitive, emosjonelle, fysiologiske og sosiale områder. I tillegg øker omsorgssvikt risikoen for utvikling av psykiske lidelser, eksempelvis depresjoner, angst, atferdsproblematikk og personlighetsforstyrrelser. Omsorgssvikt kan gå i arv, og foreldre som selv har negative oppveksterfaringer med omsorgssvikt utsetter oftere egne barn for det samme. Fattigdom og svak kognitiv fungering er andre vanlige årsaksforklaringer til omsorgssvikt (Kvello, 2015).

Terskelen for å kalle noe et traume er relativt lav (utvannet) dersom det sammenfaller med omsorgssvikt = utviklingstraume. Sak: Bror som observerer voldelig bror. Gir foresatte dårlig samvittighet – klarte ikke hindre at barnet ble traumatisert.

Bakgrunn for tilknytningsteori m.m.

Tilknytning: Hvordan søker barnet nærhet og trygghet fra omsorgspersoner og hvordan svarer omsorgspersoner på dette? Hva kan vi lære av å observere tilknytningsrelasjoner?

Mentalisering: Barns evne til å forstå egne og andres tanker, følelser og motiver bygges gjennom omsorgsgivers tolkning av barnets signaler:

Mentalisering kan sies å være a) omsorgspersoners forståelse av barnet og b) forståelse av hva som kreves av omsorgspersoner (Kvello, 2010).

Mentalisering knytter sammen teori fra psykoanalyse, tilknytningsteori og nevrobiologi, Håland (2008).

Kvello-modellen (2010)

Kvello-modellen er en systematisk og omfattende anvisning på hva man bør gjøre og se etter i en barnevernundersøkelse. Fokus er helse, utvikling og fungering hos både foreldre og barn, og hvor en vektlegger informasjonsinnhenting fra bl.a. helsevesen.

Risikofaktorer for skjevutvikling er sentralt, samt **beskyttelsesfaktorer** som antas å redusere de negative effekter av risikofaktorer.

Kvello-modellen ble implementert i en rekke kommuner og har lagt føringer for barnevernsarbeid (elektronisk kartleggingsmal – VISMA Barnevern Familia).

Kvellos kartleggingsmal består av 16 seksjoner. I Familia er disse seksjonene inndelt i 10 skilleark som definerer hovedområdene for en undersøkelse.

NOU 2012: 15

- **NOU 2012: 15 – Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet**

Sterkt preget av tilknytningsteori

Eks. Kapitler i NOU 2012: 15: «Tilknytningssystemet», «Trygg og utrygg tilknytning», «Konsekvenser av utrygg tilknytning for barnet», «Tilknytningsforskningens historie» osv.

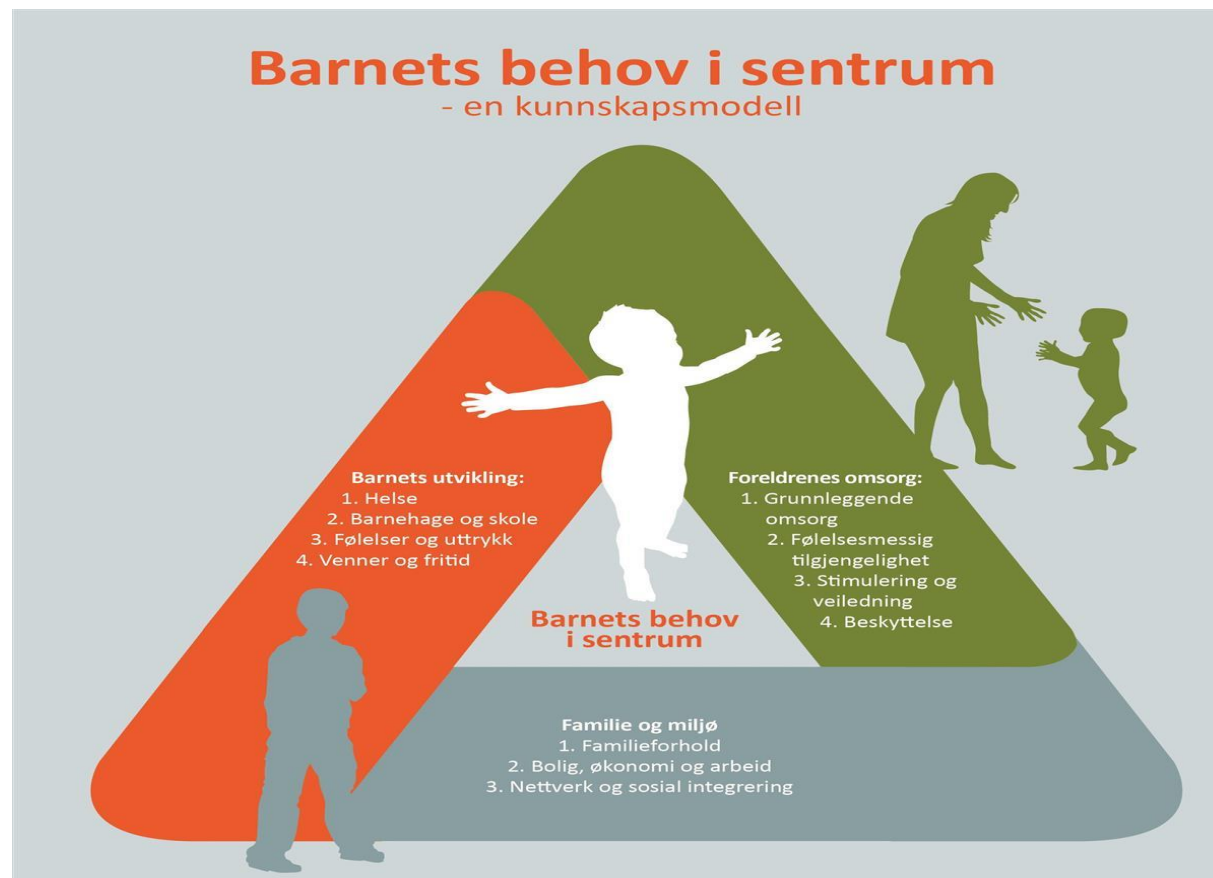
BBIC

Kvellomalen er basert på at brukerne får opplæring av Øyvind Kvello. Da det ikke finnes noen fritt tilgjengelig publikasjon hvor innholdet i denne opplæringen spesifiseres kan ikke denne opplæringen tilbys av andre (2017)

Barnevernets undersøkelsesarbeid
- fra bekymring til beslutning.
Delrapport 2

Evaluering av Kvellomalen

av Camilla Lauritzen, Svein Arild Vis, Karen J. Skalle Havnen og Sturla Fossum

01.01.23 trådte ny barnevernslov i kraft. I den forbindelse skal kunnskapsmodellen «Barnets behov i sentrum» (BBIC-modellen) benyttes. Dette innebærer blant annet digitalt kartleggingssystem og standardisert forløp i institusjon. BBIC-modellen erstatter Kvello-modellen og er et nasjonalt verktøy som tar utgangspunkt i barnets behov.

Årsaker - fokus

Årsakene til barnets vansker forklares med stressende og traumatiske hendelser som følge av å leve under vanskelige omsorgsforhold. Tiltakene innebærer å gi omsorgspersoner innsikt i hvordan traumer og stress kan påvirke barns følelser og atferd. Målet med innsikten er at foreldrene skal oppnå trygghet til å møte barnet på best mulig måte.

Tuning in to Kids (TIK 4-12) lærer foreldre å benytte **emosjonsveiledning**, som er ferdigheten å gjenkjenne, forstå og respondere på barnets følelser på en måte som er nyttig for barnet (**Tuning in to Teens 10-18**). Tilbys gratis til foreldre i en rekke kommuner/ bydeler i Oslo.

COS-P - Circle of security – Trygghetssirkelen er et verktøy som bygger på tilknytningsteori. Trygghetssirkelen er på en måte et veikart for hvilke behov barnet har, hva signalene de gir betyr, og hva vi kan gjøre for å møte barna bedre i deres behov.

TraumeBevisst Omsorg for Fosterforeldre (TBO-F) er kurs- og gruppeveiledning for fosterforeldre. Det bygger på en kursrekke som ble utarbeidet av National child traumatic stress network (NCTSN) i USA.

Årsakene til foreldrenes manglende omsorgskompetanse relateres gjerne til foreldrestiler. **BUFDIR TEST:**

https://www.buudir.no/foreldrehverdag/?gclid=EAlaIQobChMI9JvAtcCh_gIVckeRBR2Ijw-2EAAYASAAEgJ-mfD_BwE

Barnevernsarbeid

Kartlegging og tiltak som utføres av barneverntjenesten bygger på utviklingspsykologi med vekt på tilknytningsteori. Dette innebærer at barns utvikling påvirkes av de følelsesmessige båndene mellom barn og voksen og at **kvaliteten** på tilknytningen påvirker barnets emosjonelle og sosiale utvikling.

Skadelig barneomsorg – «feil foreldrestil» - øker risiko for **utviklingstraume**.

Konkret påvirkning:

- Anbud – Krever kompetanse i traumebevisst omsorg / COS-P sertifisering.
- Tiltaksplaner (maler) – overskrifter som indikerer at det skal benyttes beskrivelser med begreper fra tilknytningspsykologien.
- Evaluering og rapportering – forventninger om beskrivelser i tråd med «gjeldende begrepsapparat», eksempelvis tilknytning, mentalisering, emosjonsveiledende, toleransevindu, aktivering, alarmberedskap osv.
- Utviklingstraumer brukes stadig mer av BUP i utredninger og det ses også oftere i skolesakene våre.

Eksempel fra en skolesak. BUP beskriver utviklingstraumer: Utredning fra BUP viser en gutt med store reguleringsvansker, særlig med tanke på aktivering og alarmberedskap. Han har et smalt toleransevindu og trigges særlig av kravsituasjoner.

Løsning på å forbedre foreldrenes omsorgskompetanse – med atferdsanalyse

- Ecura som tiltak: 30 timer veileder/ 5 timer fagkonsulent pr. mnd.
- Familie fra Midtøsten. Begge foreldrene er uføre. Noe språkutfordringer. Mor har alvorlig psykisk lidelse .
- Gutt 9 år. Autismespekterforstyrrelse. Utviklingstraumer. Planlagt nemdsak.
- Påstått omsorgssvikt: Oppfølging skole (lekser/ mangler matpakke/ renslighet), oppfølging på fritid (spiller bare spill/ ser tv/ er ikke påmeldt fritidsaktiviteter). Mors psykiske helse – svært ustabil.
- Tidligere hatt miljøterapeut inn i hjemmet/ familieveiledning (som har beskrevet svikten). Foreldrene beskrives som ettergivende og neglisjerende (foreldrestiler). Bekymringsmeldinger fra barnets skole. Foreldrene får oppgaver/krav/ formaninger av miljøterapeuten og mye negativ tilbakemelding på manglende oppfølging.
- Storebror (19) bor hjemme. Søster (14) er plassert i fosterhjem.

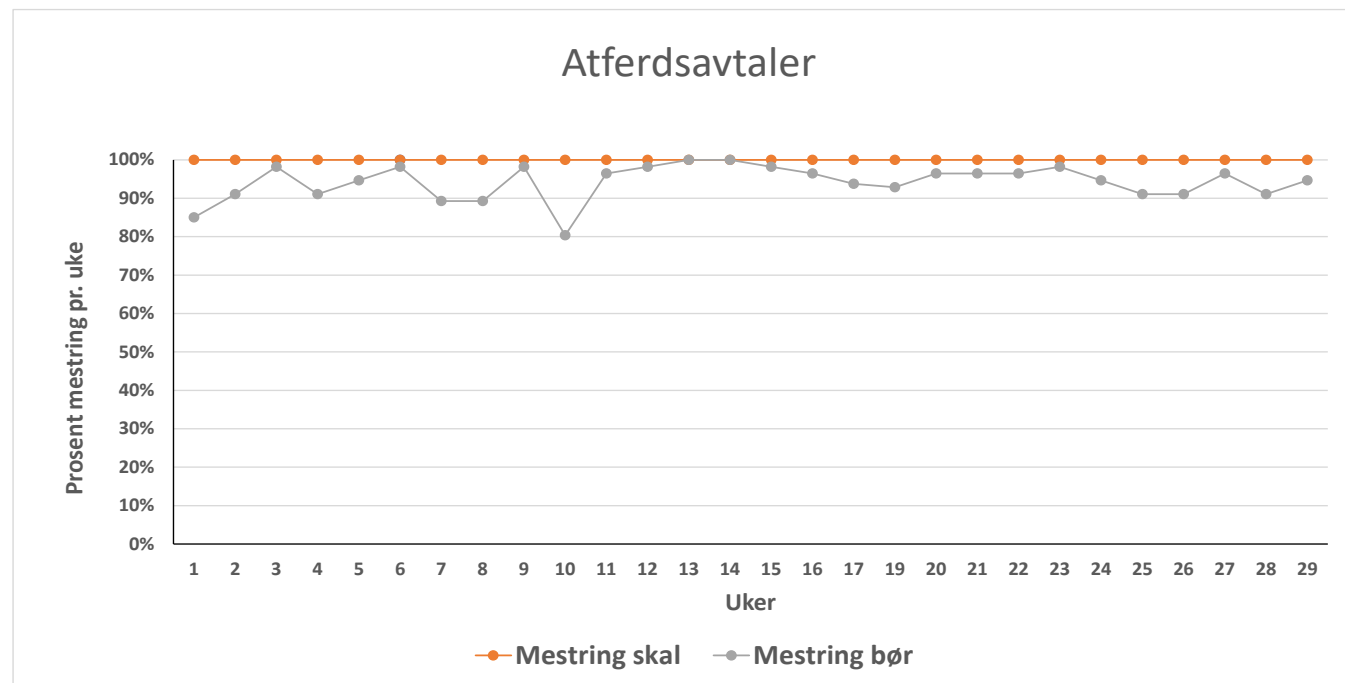
Igangsatte tiltak

- Omsorgsplan (beredskapsplan)
- Sosial ferdighetstrening (rollespill og testing i praksis).
- Atferdsavtaler over døgn. Skal og bør-oppgaver med mål om å bidra til at foreldrenes omsorgskompetanse bedres. Oppgaver knyttes spesielt til der svikten foreligger.
Eksempelvis: Lese bok for barnet på sengen v/ legging (15-20 min.), Pakke gymtøy, Lage matpakke, Lekser, Dusje. Pusse tenner - Aktiviteter med barnet på fritiden (påmelding på aktiviteter). Faste møter kl. 19:30 hver kveld.
- Video/ billedokumentasjon (kontroll)
- Veiledning i foreldreferdigheter – «stabile voksne som ikke viker»/ emosjonsveiledende foreldrestil (eller ekstinksjon.....)

Resultater

- Saksfremlegg til nemnda ble trukket tilbake
- Søstertatt ut av fosterhjem og kom hjem til familien
- Tiltak inn i hjemmet med Ecura fortsetter
- Atferdsanalyse synes å være populært i barneverntjenestene – såfremt vi anerkjenner rådende teori og begrepsbruk

Takk for meg!

Ecura Veiledning og Habilitering
Bogstadveien 9, 0365 Oslo

ecura

